

Prądnik. Prace Muz. Szafera	18	101–106	2008
-----------------------------	----	---------	------

**POWSTAJE NOWE CENTRUM EDUKACYJNO-MUZEALNE
W OJCOWSKIM PARKU NARODOWYM**

A new Education-Museum Centre is being built in the Ojców National Park

W czerwcu 2008 r. rozpoczęto w Ojcowskim Parku Narodowym realizację poważnej inwestycji pod nazwą „Budowa Centrum Edukacyjno-Muzealnego”. Jest to największe przedsięwzięcie finansowe i organizacyjne w ponad 50-letniej historii OPN obok budowy kompleksu turystycznego „Zajazd” na Złotej Górze. Tamta inwestycja – restauracja, kawiarnia, pole namiotowe, dwa parkingi – podejmowana od podstaw, realizowana w pierwszej połowie lat 60. ubiegłego stulecia powstała dla zapewnienia sprawniejszej obsługi rosnącego wówczas ruchu turystycznego. Z czasem planowano jej przebudowę i adaptację na cele naukowo-dydaktyczne oraz wystawiennicze. Taki pomysł w latach 70. wielokrotnie wysuwał w licznych dyskusjach ówczesny dyrektor Ojcowskiego Parku Narodowego mgr inż. Marcein Melges (1917–1998). Była to tylko intencja, wyrażana werbalnie przy okazji różnych spotkań czy dyskusji; nigdy jednak nie została zrealizowana, a nawet nie zaistniała w formie jakiegokolwiek projektu czy przygotowanej koncepcji lub jej zarysu. Na próżno byłoby szukać w archiwum Parku notatek na jej temat, szkiców czy prostych rysunków poza informacją zawartą w „Kronice OPN” za rok 1986¹.

W latach 1970–1972 odnowiono systemem gospodarczym dla potrzeb nowej wystawy przyrodniczej, połowę XIX-wiecznego budynku zwanego „Hotelem Pod Łokietkiem”. Budynek usytuowany jest w dawnym Parku Zdrojowym, zwanym obecnie Zamkowym, w Ojcowie nad Prądnikiem u stóp pozostałości ojcowskiego zamku (Fot. 1). Miało to być rozwiązanie doraźne, tylko na okres przejściowy, bo w dalszej perspektywie zamierzano wznieść nowoczesny obiekt po adaptacji wspomnianego zespołu gastronomicznego „Zajazd” na Złotej Górze. W rzeczywistości ta ówczesna prowizorka z wystawą przyrodniczą i częścią archeologiczną, otwarta w lipcu 1972 r., przetrwała prawie 36 lat, tj. do końca lutego 2008 r.

Budynek „Hotel Pod Łokietkiem” został zbudowany około 1860 r. dla potrzeb powstającego wówczas uzdrowiska w Ojcowie. Po spaleniu w czasie powstania styczniowego odbudowano go w latach 80. XIX w. Obiekt ten mieścił restaurację, salę balową, kilka pokoi noclegowych, a po drugiej wojnie światowej była w nim przez kilka lat stołówka i sala gimnastyczna Technikum Leśnego, które istniało w Ojcowie w latach 1950–1955.

¹ Zob. referat J. Partyki przygotowany na 62. Posiedzenie Rady Naukowej OPN w dniu 24 marca 1986 r. omawiający 20-letni okres działalności Muzeum Ojcowskiego Parku Narodowego (Kronika OPN, t. 32: 1986, s. 49–72. Na str. 68–69 cyt. „Kroniki” jest informacja o planowanej modernizacji zajazdu na Złotej Górze na cele naukowo-dydaktyczne. Skrócona wersja tego referatu została opublikowana w t. 2 „Studiów i Materiałów Ośrodka Kultury Leśnej” w Gołuchowie, Warszawa–Poznań 1990, s. 85–101.

Fot. 1. Budynek „Hotel Pod Łokietkiem” i jego otoczenie przed rozpoczęciem generalnego remontu. Czerwiec 2008 r. Fot. J. Partyka

Photo 1. Hotel Pod Łokietkiem and its surroundings before starting the extensive renovation. June 2008. Photo by J. Partyka

W 1969 r. połowę domu od strony południowej wydzierżawił miejscowy oddział PTTK, utrzymując w nim stację turystyczną na około 100 miejsc noclegowych. W drugiej części domu (od strony potoku Prądnik) mieścił się magazyn materiałów budowlanych.

Na początku lat 90. ubiegłego stulecia zlikwidowano wspomniany magazyn i przystąpiono do adaptacji tej części domu na salę audiowizualną i salę wystaw czasowych. Przebudowano również kasę biletową i urządzono sanitariaty dla zwiedzających, likwidując równocześnie prymitywne toalety mieszczące się w małym pawilonie przylegającym do budynku muzeum od strony zachodniej. Na pierwszym piętrze urządzono trzy pomieszczenia biurowe, WC dla pracowników i dwupokojowe mieszkanie dla woźnej. Prace te ukończono w lutym 1993 r.

W 1994 r. rozpoczęto gruntowny remont stojącego naprzeciwko muzeum budynku „Pod Kazimierzem”, adaptując go na Ośrodek Edukacyjno-Dydaktyczny OPN. Prace ukończono w styczniu 1997 r.

Na przebudowę czekała stała wystawa z 1972 r. urządzona w sposób tradycyjny, w oparciu o plansze z fotografiami, rysunki i gabloty z eksponatami. Wystawa ta z czasem stawała się coraz bardziej przestarzała wyraźnie odbiegając od nowych standardów wystawienniczych, których kolejne wzory zaczęły się pojawiać w parkach narodowych na początku XXI w.

Fot. 2. Wezbranie na potoku Prądnik w dniu 25 lipca 2001 r. Fot. J. Partyka
Photo 2. Raised-water in Prądnik in 25 July 2001. Photo by J. Partyka

W 2001 r. został ogłoszony konkurs na przygotowanie koncepcji nowej wystawy w muzeum OPN. Wybór jednej z kilku zgłoszonych propozycji dot. urządzenia nowej wystawy wraz z zagospodarowaniem otoczenia obydwu budynków, tj. „Pod Łokietkiem” i „Pod Kazimierzem” umożliwił starania o środki finansowe w Fundacji Ekofundusz i w Narodowym Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej. Po dłuższych negocjacjach wiosną 2008 r. zawarto umowy z obydwooma ww. funduszami i w czerwcu tego roku przystąpiono do prac budowlanych. Wartość kosztorysowa całego projektu wynosi 8 mln złotych.

W pierwszej kolejności wykonano prace na zewnątrz budynku służące jego zabezpieczeniu przed wodami powodziowymi i wysokim stanem wód gruntowych destrukcyjnie wpływających na substancję przyziemnej części obiektu². Temu celowi służyły następujące prace wykonane w ciągu 2008 r.:

– podwyższenie lewego brzegu potoku Prądnik na długości około 100 m w celu skierowania ewentualnej fali powodziowej na niższą terasę po przeciwnej stronie potoku;

² W ciągu kilkunastu ostatnich lat budynek był trzykrotnie poważnie zagrożony powodzią. Pierwsze wezbranie wody wystąpiło w dniach 15 i 18 maja 1996 r., następne w lipcu 1997 r. oraz w dniu 25 lipca 2001 r. (fot. 2). Woda występując z koryta Prądnika zalewała plac między budynkami „Pod Kazimierzem” i „Pod Łokietkiem” oraz niżej położone tereny Parku Zamkowego.

Fot. 3. Przebudowa kładki na Prądniku. Fot. J. Partyka

Photo 3. Rebuilding of the the footbridge over the Prądnik. Photo by J. Partyka

– obniżenie i przebudowę zastawki służącej do piętrzenia wody w celach przeciwpowodziowych oraz stanowiącej ujęcie wody do istniejącego stawu; dotychczasowa zastawka w czasie powodzi nadmiernie piętrzyła wodę w potoku sprzyjając jej wylewaniu się na lewy brzeg i podtapianiu piwnic budynku „Pod Łokietkiem”;

– całkowitą przebudowę mostku na Prądniku na nowoczesną, wysoko przerzuconą nad potokiem kładkę dla ruchu pieszego o rozpiętości 15 m (fot. 3); dotychczasowy nisko położony mostek, podobnie jak wspomniana zastawka, piętrzył wody potoku w czasie powodzi i powodował ich wylew w kierunku obydwu budynków;

– budowę drenaży obniżających poziom wód gruntowych przy budynku „Pod Łokietkiem” i pod alejkami wraz z odprowadzeniem wód gruntowych i deszczowych z dachu budynków rurociągiem o średnicy 200 mm do potoku w jego niższym biegu.

Pracom tym towarzyszyło formowanie i umacnianie dna oraz brzegów potoku narzutem kamiennym i betonowo-kamiennymi gurtami. Nowa kładka uzyskała atrakcyjną formę stalowego łuku z dębowym pomostem i barierami.

Z nowego ujęcia wody przy zastawce poprowadzono rurociąg o średnicy 200 mm zasilający staw (dawny basen wybudowany w latach 30. XX w.) zlokalizowany w południowej części Parku Zamkowego. Na trasie rurociągu wybudowano żelbetowy piaskownik służący do oczyszczania wody doprowadzanej do stawu z nadmiaru osadu i innych zanieczyszczeń. Wspomniany staw został przerobiony na zbiornik wody dla fauny i flory wodnej i ziemnowodnej. Równocześnie zmieniono jego kształt z prostokątnego na bardziej owalny, z małą wysepką w północnej części. Odnowiono także półokrągłe schody na brzegu stawu. Zbudowano również nowy, żelbetonowy mnich regulujący poziom lustra wody i położono rurociąg odprowadzający wodę ze stawu do potoku.

Fot. 4. Prace budowlane w budynku „Hotel Pod Łokietkiem”. Październik 2008 r. Fot. J. Partyka
Photo 4. Construction works inside the Hotel Pod Łokietkiem. October 2008. Photo by J. Partyka

Uzupełnieniem wykonanych prac zewnętrznych była gruntowna przebudowa istniejących alejek w rejonie budynków „Pod Łokietkiem” i „Pod Kazimierzem” z dostosowaniem ich poziomu do obydwu podniesionych przyczółków pieszej kładki. W trakcie prac wymieniono zarówno tłuczniową podbudowę na głębokość umożliwiającą dojazd samochodów do obydwu budynków jak i zmieniono nawierzchnię alejek pokrywając ją nową warstwą żwiru. Alejki zaopatrzone w nowe obrzeża z kostki dolomitowej. Plac między alejkami wyplantowano i pokryto humusem przygotowując teren pod wysiew trawy.

Równocześnie z pracami na terenie Parku Zamkowego prowadzono roboty remontowe wewnątrz budynku „Pod Łokietkiem” (fot. 4). Po odsłonięciu fundamentów, ścian i stropów obiektu okazało się, że jest on w znacznie gorszym stanie technicznym niż zakładano na etapie projektu. Zwiększyło to zakres niezbędnych do wykonania prac zapewniających bezpieczeństwo użytkowania konstrukcji budynku.

Wśród podstawowych prac jakie wykonano było:

- wzmocnienie ścian budynku z zastosowaniem iniekcji cementowych, stalowych ścią, przemurowania nadproży okiennych i drzwiowych;
- wzmocnienie stropów i więźby dachowej poprzez wymianę uszkodzonych elementów drewnianych, konserwację istniejących, uzupełnienia w postaci nowych elementów stalowych i drewnianych, wykonanie nowych, stalowych części stropu;
- wymiana drewnianych schodów w obydwu klatkach na ogniodoporne schody żelbetowe.

Wykonano też niezbędne prace zapewniające trwałość użytkowania obiektu z uwagi na szkodliwe oddziaływanie warunków atmosferycznych, zwłaszcza wilgoci, w tym:

– pionowe i poziome izolacje przeciwwilgociowe dotychczas niez izolowanych fundamentów (częściowo metodą iniekcji) oraz ich izolację termiczną ze styropianu ekstrudowanego;

– wymianę skorodowanego pokrycia dachu na blachę tytanowo-cynkową;

– wymianę zewnętrznej stolarki okiennej i drzwiowej.

Równocześnie prowadzono prace nad izolacją zewnętrzną ścian, połaci dachowych i posadzek; do tego celu jest używana odpowiedniej grubości warstwa wełny mineralnej.

Dotychczas wykonane prace instalacyjne polegały na rozprowadzeniu rur, kanałów i przewodów, całkowicie nowych systemów instalacji wodno-kanalizacyjnej, elektrycznej, centralnego ogrzewania i wentylacji. Zaawansowane są również prace wykończeniowe wewnątrz budynku, w tym oczyszczenie i spoinowanie znacznej części odsłoniętych spod starych tynków ścian kamiennych, wykonanie nowych tynków oraz betonowych i drewnianych (na poddaszu) podłóży pod posadzki. Zakończenie robót na zewnątrz budynku (elewacje z drewnianymi gankami, kamienne opaski i dojścia do drzwi zewnętrznych, założenie trawników) planuje się na wiosnę 2009 r. Natomiast ukończenie wszystkich prac wewnątrz obiektu wraz z nową ekspozycją ma wedle zakładanych planów nastąpić do końca 2009 r.

SUMMARY

In the middle of 2008 the works on a serious construction investment called 'Education-Museum Centre Construction' were begun in the Ojców National Park. It is the greatest financial and organizational undertaking in the over fifty-year long history of the ONP, comparable to the building of the tourist complex at Złota Góra, carried out in the first half of the 1960s.

The 19th-century building named Hotel Pod Łokietkiem, earmarked for the seat of the Centre, housed the Prof. Władysław Szafer Natural Museum of the Ojców National Park in the years 1972–2008. The permanent exhibition organized in this building in 1972 needed a complete conversion.

Construction works began in spring 2008. The initial stage of the project included performing essential works within the precincts of the building, that is protecting it against flood waters (building the draining system). The former, non-used swimming pool was converted into a pond for aquatic and amphibious fauna. The alleys in the surroundings of the Hotel Pod Łokietkiem were thoroughly rebuilt.

The renovation of the interiors of the Hotel Pod Łokietkiem took place at the same time as the works carried out in the area of Castle Park. They included the reinforcement of walls and ceilings and the insulation of outer walls and the roof. The works outside the building are planned to be finished in spring 2009. The renovation of its interiors and arranging a new exposition will last, according to the project, until the end of 2009.

Józef Partyka, Andrzej Weber

